

De temples i religions, 2

També ens sorprèn i ens sobta la profusió de déus i deesses, grans i petits i en les formes més estranyes, en l'infinit panteó de l'hinduisme. Però, tal com observa l'autor, "El culte a molts déus diferents més aviat s'hauria d'interpretar com a captació de les diverses manifestacions de la divinitat i de la dimensió divina que hi ha al fons de tota realitat. Xiva mateix té noms diversos i es pot representar amb altres figures. La més fascinant és la de Nataraja, el dansaire còsmic de quatre braços, inscrit en un cercle de flames, que aixeca la cama esquerra amb un moviment d'elegància exquisida mentre amb la dreta trepitja el nan de la ignorància". Davant d'això, podríem pensar també en les nostres infinites imatges de sants; i sobretot en la varietat sorprenent de les imatges de Crist i de la Mare de Déu... i en la devoció apassionada que susciten precisament en tant que imatges de formes i noms diferents. Els sacerdots dels temples hinduistes "Cobreixen les icones amb robes i tires de flors. Fan rodar llumeneres d'oli en cercles davant del seu cap". I entre nosaltres, les "cambreres" de les marededéus també els canvien la capa a la imatge, i els confreres també les envolten de flors i ciris en les processons. La distància entre els principis i conceptes bàsics de les grans tradicions religioses i la manera com són interpretats i viscuts per la major part dels fidels, és tan grossa a l'Occident com a l'Orient. Si ens endinsem en dimensions més profundes, és cert que "No hi ha cap menció de déu en l'espiritualitat budista. Molts milions de persones de totes les èpoques han seguit els consells religiosos de Buda i han compartit el seu silenci sobre déu... No es pot identificar amb una divinització ni es pot confondre amb una dissolució en el no res. Els referents místics de totes les tradicions religioses viuen silencis i salvacions semblants". I una visió molt semblant han tingut, en efecte, els grans místics i mestres cristians d'espiritualitat, des del concepte de Déu de Nicolau de Cusa, fins a Meister Eckhart o la inefabilitat de l'experiència de Teresa de Jesús. Però la religiositat popular, la de la massa dels fidels, va per uns altres camins, plens de temples i de santuaris, d'imatges variades, encens, rituals i oracions. La religiositat popular està feta de signes sensibles, no de contemplació. I així, tot

Joan Francesc Mira

i que ens pot semblar contradictori, Fèlix Martí ens recorda que "Els fidels complementen el seguiment de Buda amb les antigues creences en els esperits o en els avantpassats, negocien la protecció dels bodhisattves i prefereixen la refe-

rència als budes còsmics. La simplicitat del budisme queda inscrita aleshores en les formalitats pròpies de la majoria de les tradicions religioses i Buda presideix un panteó de divinitats sobrenaturals".

A mi, la lectura d'aquest llarg i reposat viatge de Fèlix Martí a les religions de l'Orient em provoca una profunda enveja: a poques persones ha estat donat de fer aquest pelegrinatge excepcional. I a més poques encara, quan el viatge va acompanyat de l'acollida personal en alguns dels espais més emblemàtics, com en aquells monestirs budistes japonesos plens d'estètica refinada, de simplicitat i bellesa subtil, de rituals elaborats, lents i perfectes, amb una espiritualitat del gest i del cerimonial. "Passar uns dies", diu l'autor, "en un dels monestirs que disposi d'allotjament pels pelegrins (*shukubo*) permet participar en les activitats culturals dels monjos i conversar amb ells a les hores que permet la disciplina monàstica. Les cel·les són austeres. Es dorm en un terra de tatami. Els àpats, exclusivament vegetarians, són solitaris. Abans que es faci de dia et conviden a un cerimonial litúrgic de matines semblant al d'altres tradicions monacals però amb un ritual que inclou encendre un petit foc que cremarà fustes aromàtiques i que no s'apagarà fins que acabi la salmòdia i les lectures espirituals". I allà, es pregunta el lector, en què pensen els monjos? En l'absolut, en la il·lusorietat de les coses, en el buit, o... en res? I en què pensen els monjos dels "nostres" monestirs? Qui sap si la diferència es pot representar o trobar en l'estètica dels claustres: "En lloc de plantes, aigua i escultures només hi ha grava blanquinosa delicadament solcada i algunes roques. Quan es mira en silenci el jardí zen, des de les galeries de fusta que l'envolten, és probable que la ment quedi pacificada, el cor purificat, i la introspecció sigui més fàcil". I ho deixarem en aquest punt, perquè el viatge, com tots els grans viatges, al final ens ha de tornar a l'únic punt de partida, que som nosaltres mateixos.

"Els sacerdots dels temples hinduistes 'Cobreixen les icones amb robes i tires de flors. Fan rodar llumeneres d'oli en cercles davant del seu cap'. I entre nosaltres, les 'cambreres' de les marededéus també els canvien la capa a la imatge, i els confreres també les envolten de flors i ciris en les processons"